

gospodarske odvisnosti vseh narodov na naši sedanji iracionalni stopnji političnega razvoja, na kateri nobena svetovna politična ureditev ne ustreza snovnemu poenotenju sveta (str. 219). Zaključuje z ugotovitvijo, da prehod v svetovno politično družbo predpostavlja voljo do skupnega življenja, ki je razvita pri vseh ljudeh, še posebno pri velikih narodih. Brez takšnega soglasja bi bil kakršenkoli napor v tej smeri neuspešen in prej povod za nasilje kot za vzpostavitev miru. Delo *Človek in država* je prvo delo Jacquesa Maritaina, ki je prevedeno v slovenščino, kljub temu, da je avtor v svetovno filozofsko zakladnico prispeval pomemben delež. Maritain je kot mislec in človeka v krajši študiji slovenski javnosti leta 1981 predstavil Alojz Rebula. Prevod knjige *Človek in država* bo skupaj z razpravo Alojza Rebule gotovo pomembno prispevalo k poznavanju Maritaina in njegovega dela v Sloveniji. Njegov drugačen pogled na številne probleme sodobnosti (od zmotne predstave o posameznih pojmih pa do nove umestitve Cerkve v družbo) je pomembno obogatil korpus slovenske literature o politični filozofiji.

Literatura:

Alojz Rebula: Jacques Maritain, človek in mislec. Ljubljana: Župnija Marijinega oznanjenja v Ljubljani, 1981.

Franc Trček

Izokrat, Lisija, Demosten, Ciceron, Evmenij: Antologija antičnega governištva. Ljubljana: Študentska založba, zbirka Claritas, 2001 335 strani (ISBN 961-6356-56-9), 6.500 SIT

prevod in dodatno besedilo Matej Hriberšek, Sonja Capuder, David Movrin, Matjaž Babič, Kozma Ahačič

V antologiji, ki v svojem naslovu izpostavlja vanjo vključene velikane antičnega governištva, zvedavi bralec pričakuje cvetober mojstrov te tako čislane in pomembne dejavnosti v antiki. Da je to zelo težavna naloga se zaveda tudi urednik antologije Brane Senegačnik, ki že na zavitkih zbornika v izhodišču predstavitve antologije trdi, da je pomen governištva v antiki "težko ustrezno predstaviti". Kljub težavnosti pa si je urednik zadal nalogo, da na omejenem obsegu predstavi v antologiji ob žanrski razvejanosti in prikazu najpomembnejših govornikov antičnega sveta tudi historično plat razvoja in zatona te za antiko tako značilne dejavnosti. Ambiciozne naloge se je urednik lotil skupaj s sodelovanjem skupine prevajalcev, ki naj bi tudi skozi "raznolikost prevajalskih pristopov" obogatili zbornik.

Pri prikazu antičnega governištva so ustvarjalci zbornika izbrali običajno historično predstavitevno strategijo. Tako se zbornik začne z Lisijo in nadaljuje z Izokratom, obema prvotno uspešnima atenskima logografoma. Nadaljuje se z Demostenom, ki velja za najslovitjšega govornika grške retorike. Sledi obdobje rimske retorike, ki je predstavljeno skozi delo Cicerona. Prikaz pa se zaključi z galskim retorjem iz tretjega stoletja Evmenijem, ki ob navedenih štirih predhodnikih, velikanih retorike, izstopa kot minorna figura ob izteku obdobja antičnega governištva. Vsak od navedenih v antologijo vključenih govornikov je najprej predstavljen s strani prevajalca v različno dolgih in uredniško neusklajenih orisih njihovega življenja in dela. Temu sledi za govornika stilistično značilni izbrani govor. V zadnjem delu zbornika pa Matej Hriberšek na šestdesetih straneh poskuša podati sumarni pregled antične retorike, ki mu sledi krajši izbor bibliografije ter na slabih dvajsetih straneh slovar governiških pojmov. Sestavila sta

ga David Movrin in Kozma Ahačič. V slovarju so pojmi predstavljeni skozi najbolj značilne primere iz zakladnice antičnega govorništva.

Prvi vtis, ki ga dobimo, ko prelistamo zbornik, je občutek, da je urednik dal prevajalcem, kljub prostorski omejenosti obsega zbornika, svobodo tako pri pisanju orisov posameznih izbranih govornikov kot tudi glede opremljenosti prevodov. Tako ima vedeželjni bralec na eni strani obsežne uvode v življenje in delo Lisija, Izokrata in Cicerona, ki jima sledijo s številnimi opombami "obogateni" prevodi značilnih govorov, na drugi strani pa zelo skromen nekajstranski zapis o velikanu retorike Demostenu in le nekoliko obsežnejši o Evmeniju. Problem neuskladenosti med posameznimi deli zbornika pa se ponovi tudi v pregledu antične retorike. Prvi obsežnejši del predstavitve, ki je namenjen pregledu grške retorike, je pisan zelo zgoščeno in skorajda pretirano naštevajoče, medtem ko je v drugem delu, namenjenem pregledu rimske retorike, isti avtor ubral drugačen stil, v katerem nam poskuša v večji meri pričarati ob razvoju rimske retorike tudi kulturno-zgodovinske orise posameznih dob.

Ob poglobljanju v lepoto antičnega govorništva se ta navedena avtorska svoboda, v projekt antologije vključenih sodelavcev, začne vedeželjnemu bralcu vedno bolj pojavljati kot problem. Pri tem ne gre v tolikšni meri za problem v predstavitvenih orisih in prevajalskih pristopih posameznih filološko-ekspertnih poznavalcev oziroma prevajalcev, ampak za vprašanje, komu je sploh namenjen tako koncipirani zbornik?

Če gre za predstavitve antičnega govorništva bralcem, ki jim ta tematika ni študijsko in profesionalno blizu ali celo primarna, lahko rečemo, da je zbornik pisan nekoliko preveč suhoparno in ekspertno zaprto. Verjetno bi neukemu bralcu bilo zanimivo zvedeti več o izbranih velikanih govorništva in uspešnosti njihovih osebnih biografij ter o njihovih stilističnih bravurah in posebnostih, ter manj o obsežnosti in pristnosti njihovih neohranjenih, polohranjenih in ohranjenih bibliografij. Mogoče bi s temeljitejšim uredniškim pristopom dobili po obsegu bolj uravnotežene ter za bralca zanimive orise življenja in dela v zborniku predstavljenih velikanov antičnega govorništva in hkrati s tem prihranili tudi na prostoru, ki bi ga lahko sestavljali antologije namenili še kasnemu prevodu več. Ko pogledamo obseg, ki je v zborniku namenjen samo prevedenim govorom, ugotovimo, da ti vsi skupaj v obsegu okrog sto strani predstavljajo zgolj slabo tretjino zbornika. To je vsekakor škoda, glede na redke priložnosti izdaje tovrstnih kompandijev v novejšem času. Če pa je bil namen avtorjev zbornika izdati z vsem strokovnim inštrumentarijem podprto, izrazito kritično in komparativno utemeljeno strokovno predstavitev antičnega govorništva, pa spet zaradi pristopa in tudi verjetno omejenega obsega niso dosegli zastavljeni cilj.

Da bi ohranili lepoto antične retorike kot izziv za bralce, ne bomo v nadaljevanju recenzije šli v opise posameznih, v antologiji predstavljenih govorov. Je pa potem, ko se prebijemo skozi antologijo, zanimiva analiza pomena govorništva in usod velikanov govorništva. Ti so pogosto bili tujci ali potomci tujcev z omejenimi državljanskimi pravicami (Lisija) ali na drugačen način pahnjeni v relativno revščino (Izokrat, Demosten) in so bili prisiljeni začeti svoje poklicne poti kot logografi, pisci govorov, ki svojim retorično manj uspešnim strankam niso ponudili le pouka retorike, ampak so jim napisali celotne za sodišče potrebne govore. Ta praksa je bila posledica neposredne demokracije peščice svobodnih državljanov, ki so ravno skozi govorništvo vzpostavljali sebe znotraj hierarhije formalno enakopravnih državljanov, in tudi sodne prakse v grških polisih, ki je narekovala, da se morajo sodni spori doreči v enodnevni obravnavi pred številčnimi porotniki.

Tako ne preseneča, da so bili številni politiki in vojskovodje v grškem in rimskem obdobju antične retorike tudi zelo cenjeni in kvalitetni retoriki, kar na primer kažejo že opisi ključnih junakov v Homerjevih epih Iliada in Odiseja. Da pa je nekdo dosegel javno priznan status dobrega govornika, je moral predhodno biti kvalitetno izobražen. To se lepo kaže na eni strani skozi biografije najuspešnejših retorikov, retorjev in politikov, vojskovodij, na drugi strani pa tudi v humanističnem izobrazbenem idealu, ki ga je izoblikoval Izokrat.

Ob tem pa je iz zgodovine obstoja in delovanja antičnih mestnih demokracij in rimske republike, ter iz usod v antologiji predstavljenih velikanov, pomembna ugotovitev, da je večina od njih imela zelo turbulentne življenjske zgodbe polne vzponov in padcev. Večinoma so le-te bile posledice premočrnosti v zagovarjanju svojih pogledov. Če je bilo govorništvo najpomembnejše orodje za javno delovanje, potem so bile posledice izrečenih besed tudi temu primerno usodne. Usodne ne le za konkretne govornike, ampak tudi pogosto za celotne družbe. Tako je z današnjih pozicij razumevanja politike, kljub modnosti novodobnih "PR logografov", težko doumeti, da lahko neuspešni govor pomeni poraz ali celo izgubo ozemlja. Vsekakor pa nam v antologiji predstavljena zgodovina antičnega govorništva jasno pokaže ranljivost in zapletenost demokracije, ki se mora vedno znova vzpostavljati in z vso pozornostjo varovati pred propadom oziroma zdrsom v tiranije. Kljub humanističnim idealom se je to zgodilo v antiki, in kot pravi eden od avtorjev v zborniku, "naravnost ošabno bi bilo pričakovati, da se kaj takega ne bo zgodilo nikdar več".

Kaj na koncu še reči o antologiji, ki nas s svojim kanoničnim naslovom mikavno vabi? Vsekakor je verjetno pozitiven učinek tako nesrečno sešite antologije dejstvo, da ukaželjni bralci ostanejo potem, ko se prebijajo skozi zbornik, nepotešeni v svoji vedoželjnosti. Zazelijo si še več velikanov antične retorike, ki bi bila za laike iz obdobja po koncu klasičnih gimnazij, pisana na prijaznejši, bolj tekoč sovretovski način cvetoberov.

Boštjan Šaver

Matjaž Plesec, Mojca Doupona Topič: Nogomet in družba: preporod nogometa v Sloveniji. Ljubljana: Zavod za šport, Fakulteta za šport, Inštitut za šport, 2002

112 strani (ISBN 961-90629-6-5), 4.340 SIT

spremna beseda Gregor Tomc, Igor E. Bergant

V sedemdesetih letih se je v mednarodnem prostoru šport zakoreninil kot legitimna domena sociološkega raziskovanja. Historično so se sprva kot pglavtni pojavi sociološke analize slikali pojavi v domeni politične ekonomije in struktur ideološke moči ter dominacije: družbeni razredi, kapital, religija, različne kulture ipd. Kot da bi družbo hoteli slikati v luči velikih socioloških epov, pri tem pa izpustiti najbolj samoumevne in globoko družbeno zakoreninjene pojave. Šport je tudi ali predvsem družbeni pojav. Prav tako je dejstvo, da v sociološkem raziskovanju še vedno obstaja tabu, ki se nanaša določenih družbenih praks. Denimo če družbeni razredi predstavljajo način stratifikacije, urejanja širše skupine ljudi, in so sredstva, s katerimi ti razredi razpolagajo zelo okrnjena, čemu potlej šele sedaj prihajamo k temu, da je preživetje vseh teh potlačenih množic povezano ne le s kruhom, temveč tudi z igro? Skratka vsak tekst je hkrati tudi naracija, prek katere se podaja natanko tisti okvir, skozi katerega hočemo uzreti družbo. Vendar pri tem se je potrebno zavedati, da je le ta eden izmed mnogih. Danes je šport kot družbeni pojav dosegel tolikšno mero kompleksnosti, da ga je težko zapopasti v eni sami dimenziji. Prepleta se s številnimi drugimi družbenimi pojavi od ekonomije do politike, od izobraževanja do religije, od vsakdanjega življenja do konstruiranja nacionalnih mitologij, od medijev do popularne ikonografije, od medicine do arhitekture, od urbanizma do antropologije, od množične kulture do kulture telesa itd. V tem aspektu avtorja pričujoče knjige Matjaž Plesec in Mojca Doupona Topič v svojem delu sicer razkrivata le droben del družbene dimenzije športa, vendar na simbolni ravni s tematiko nogometa in njegovega odseva v slovenski družbi signifikantno prebijata nekoč že prebiti led.